

- Верестинська // Жінка. – 1996. – №7. – С. 23–29.*
5. *Галян Г. Вишиті вироби в збірці Полтавського краєзнавчого музею // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавства, охорони пам'яток. Випуск VII / Редкол. Волошин Ю.В., Киридон А.М., Мокляк В.О. та ін. – Полтава : Дивосвіт, 2012. – С. 518–529.*
  6. *Здоровега Н. Краса народного вбрання [Текст] / Н. Здоровега, К. Матейко // Народна творчість та етнографія. – 1970. – №1. – С. 17–21.*
  7. *Каломницька В. І. А на сорочці розцвітають маки [Текст] / В.І.Коломницька // Дивокрай. – 1998. – № 5. – С. 17–19.*
  8. *Кара-Василькова Т. В. Полтавська народна вишивка. / Т.В. Кара-Василькова – К. : Наукова думка, 1983. – 134 с.*
  9. *Кара-Василькова Т. В. Українська вишивка. Сорочка: Альбом. – / Т.В. Кара – Василькова. – К. : Мистецтво, 1993. – 263 с.*
  10. *Косміна О. Традиційне вбрання українців. – Т.1: Лісостеп, Степ [Текст] / О. Косміна. – К.: Наукова думка, 2008. – 324 с.*
  11. *Косміна О. Українське народне вбрання [Текст] / О. Косміна – К. : Знання, 2006. – С. 116 – 120.*
  12. *Матейко К. Український народний одяг. Т.1 [Текст] / К. Матейко. – К. : Наукова думка, 1977. – 324 с.; Т. 2 [Текст] / – К.: Наукова думка, 1982. – 260 с.*
  13. *Матейко К. Український народний одяг: Етнографічний словник / К. Матейко. – К.: Знання, 1996. – 236 с.*
  14. *Мошинський В. Український одяг [Текст] / В. Мошинський. – Харків : Слово, 1967. – С. 115.*
  15. *Ніколаєва Т. Історія українського костюма [Текст] / Т. Ніколаєва . – К. : Либідь, 1996. – 176 с.;*
  16. *Ніколаєва Т. Украинская народная одежда: Среднее Поднепровье [Текст] / Т. Ніколаєва. – К. : Наукова думка, 1987. – 202 с.*

*Тетяна Борисова
(Полтава, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ МОТИВІВ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ У КОМПОЗИЦІЇ СУЧАСНОГО ОДЯГУ

Вишивка – один з масових і найбільш улюблених видів народного мистецтва. Вона є складовою частиною народного костюма, активно використовується в сучасному одязі, надаючи йому своєрідності і неповторності. Вишиті вироби органічно увійшли до побуту людей, прикрасили сучасний інтер'єр.

Все частіше українські дизайнери починають звертатись в своїх роботах до національних традицій оформлення одягу, особливо жіночого, на сукнях, дорогих і звичайних, з'являється українська вишивка, і навіть на чоловічих краватках та трусах з'являються візерунки наших предків. Серед сучасних українських дизайнерів, які звертаються на національних традицій при створенні нових колекцій модного одягу, можна назвати Владу Назик, Ірину Крилову, Катерину Авілову, Костянтина Миро, Олену Гопей,

Христину Рачицьку, Юрія Матвеева. Українські мільйонери, бізнесмени та політики уже мають своїх улюблених дизайнерів, які створюються для них індивідуальний одяг з вишивкою (фото 1.).

Українська вишивка постійно супроводжує життя нашого народу, оскільки найбільш яскраво відображає естетичні уподобання та національну самобутність, неповторність української нації. Вишивка традиційно тримається на індивідуальній творчості, повільно переходить на перкалі, шовк та інші тканини промислового виробництва. І навпаки, фабричні різнокольорові нитки – заполоч, волічка, гарус – у народних гаптувальниць користуються великим попитом. Основне призначення гаптування – прикрашати одяг, інтер'єрно-обрядові тканини – зумовило її виживання і подальший розвиток.

Сучасна вишивка – це виробництва підприємств художньої промисловості. Вони розміщені у Косові, Львові, Полтаві, Решетилівці та інших містах, де у співдружності з художниками-професіоналами, працюють майстри, котрі отримали професійну підготовку у відповідних училищах, наприклад, Львівському, Вижницькому, Кролевецькому, Решетилівському художніх училищах чи Косовському технікумі. Гаптуванням займаються в системі різноманітних товариств, переважно жіночих.

Фото 1. Сучасний одяг у стилі «фольк»

Тут ретельно ставляться до давніх традиційних зразків, мотивів та прийомів вишивання. Це найбільш активні учасники різноманітних виставок. Гаптування займає все більше місця у виготовленні нової державної атрибутики, в інтер'єрах відновлюваних і новостворюваних храмів, моделюванні костюмів для ансамблів, індивідуальних роботах тощо. Сучасний одяг, оздоблений ручною та машинною вишивкою, стає все більш популярним серед різних верств населення України. Все частіше елементи національного костюму можна зустріти на сценічному вбранні відомих зірок української естради (фото 2).

Українська вишивка сьогодні – складне, багатогранне явище, що розвивається в сфері традиційно-побутового, самодіяльного мистецтва та творчості художників-професіоналів. У відомих осередках вишивання – таких, як Косів, Клембівка, Полтава, Черкаси, Львів та інші, – створені підприємства художніх промислів, що відроджують і далі розвивають класичні надбання кожного мистецького регіону [Використання народних мотивів у моделюванні одягу].

Фото 2. Сценічні стилізовані українські костюми

При створенні сучасного одягу все частіше дизайнери звертаються до традиційного крою українського костюму, використання елементів національного строю. У сучасному одязі використовують чимало елементів народного одягу: зборки, складки, рельєфи, защіпи, крій рукава, оформлення вирізу горловини тощо. Застосування елементів народного одягу у створенні сучасного залежить від його призначення. Наприклад, у моделюванні ділового одягу використання елементів народного костюму обмежене. У ньому зустрічаємо лише окремі елементи крою, загальний характер форми та строкаті, картаті, набивні тканини з фольклорним рисунком (фото 3).

В оформленні повсякденного одягу мотиви народного костюма використовують сміливіше: крій сорочок, широкі, вшиті в поглиблену пройму рукава, зав'язки, якими оформляють горловину, низ рукава, прийоми, розміщення декору, характерні поєднання кольорів – червоного і чорного, білого і червоного, зеленого і чорного тощо (фото 4). Серед елементів повсякденного костюму зустрічаються сорочки, туніки, блузи, сукні, спідниці, плахти, і ,навіть, брюки.

Фото 3. Діловий костюм, оздоблений вишивкою

Декорування сучасного одягу вишивкою неодмінно пов'язують з традиціями використання мотивів, символів, кольорового рішення та технік вишивання. Вишивка – це не тільки майстерне творіння золотих рук народних умільців, а й скарбниця вірувань, звичаїв, обрядів, духовних устремлінь, інтелекту українського народу. Численні орнаментальні зображення тварин, птахів, рослин, дерев, квітів стверджують, що наші предки обожнювали їх, опоетизовували природу не лише у фольклорі, а й у декоративному мистецтві. Наприклад, рушники з вишитими зображеннями голубів, півнів, коней, хрестиків тощо були своєрідними оберегами, що захищали людину від злих сил. Вагоме значення мала й кольорова символіка (червоний – любов, жага, світло, боротьба; чорний – смуток, нещастя, горе, смерть; зелений – весна, буяння, оновлення, життя тощо). Солярні знаки, схематичні фігури Сонця, Березині, Дерева життя, вишиті на тканині, є ще одним свідченням глибокої шаноби наших пращурів до Сонця, Матері, як могутніх, святих, життєдайних першооснов усього суцього.

Фото 4. Повсякденний одяг у стилі «фольк»

Крім того, вишивання як національна традиція сприяло формуванню у дівчат і жінок терпіння, відчуття краси. Дівчина мала вишивати милому сорочку, хустину, весільні рушники. Вишитий своїми руками одяг був одним із головних показників працьовитості юнки. І не дивно, що все більше сучасник українок обирають весільну сукню у стилі «фольк» (фото 5).

Фото 5. Весільна сукня у стилі «фольк»

У процесі історичного та культурного розвитку на Україні у кожній місцевості утворились характерні орнаментальні мотиви і композиції, найбільш улюблена і поширена колірна гама, специфічні техніки виконання.

В українській вишивці органічно співіснують рослинний і геометричний орнаменти. Геометричні мотиви, такі як ромб, розетки, хрестоподібні фігури, стали основою східнослов'янського узору.

Найпоширенішим є мотив ромба, який набуває різноманітних окреслень. Ускладнюється не тільки внутрішній простір, а й зовнішній контур. Ромб – один з найпопулярніших мотивів вишивки і ткацтва Волині, Поділля, Гуцульщини. У вишивці у відповідності із застосованою технікою він дає різноманітний художній ефект.

З інших орнаментальних мотивів геометричного плану в орнаменті української вишивки виділяються зіркоподібні і хрестовидні. Зіркоподібний мотив – це розетка, що складається з восьми витягнутих паралелограмів, з'єднаних попарно. Між парами існує невеличкий ромбоподібний просвіт. Цей мотив характерний для орнаментики Полтавщини, Київщини, Чернігівщини. На Волині та Поліссі пари паралелограмів з'єднані разом. Розетка у вишивці Середнього Подніпров'я має назву «зірка» і найчастіше зустрічається в комбінації з мотивом «ключі». Дві зірки, розташовані поруч, на Полтавщині зветься «вітряки» [2].

Український національний одяг є яскравим, візуально фіксованим проявом самобутності нашої культури і становить один з найбільш рухомих її

видів. Попри свою мінливість і легке сприйняття зовнішніх впливів, він накопичив значну етнокультурну інформацію, яка свідчить про набутий колективний досвід народу, його уявлення про світ, критерії поведінки, естетичні смаки, міжетнічні контакти. Так, традиційна багат шаровість українського жіночого вбрання – звичай вдягати декілька предметів одягу один поверх іншого, – сягає своїм корінням культури раннього середньовіччя. Багат шаровий принцип формування костюму проіснував аж до початку ХХ ст. Починаючи з другої половини ХІХ ст., дослідники відзначають появу в комплексах традиційного одягу українців нових видів вбрання, їх виникнення стало результатом поширення та освоєння народною творчістю досить дешевих фабричних тканин.

Трансформація традиційного одягу й перехід на одяг так званого загальноєвропейського типу в українському середовищі тривав декілька десятиріч. Основним протидіючим фактором виступили етнічні традиції, насамперед, традиційні норми та стереотипи поведінки. Прискорення цього процесу розпочалося лише з переходом на масовий промисловий випуск готового одягу і формуванням моделювання одягу як самостійної галузі.

Поширення досягнень професійної моди сприяло переходу більшості народів світу на одяг, у якому відчутно виявляється вплив єдиних стандартів та еталонів, вимог щодо якості та естетичного рівня виробів. Тому в умовах культури індустріально-урбаністичного типу серед українців, як і багатьох інших народів Європи та Північної Америки, комплекси традиційного одягу витіснили сучасні костюми – комплекси вбрання, більшість компонентів яких належить до так званого загальноєвропейського типу.

Професіоналізація виробництва сучасного одягу не лише викликала помітний відрив його розвитку від традицій народного одягу, а й значно звузила сферу побутування останніх. У творчому плані у сучасному моделюванні одягу набуває поширення фолькстиль. Українські художники-модельєри найчастіше звертаються до конструктивних та художньо-декоративних засобів, близьких до традиційних, а особливо їх стилізацій.

Фолькстиль належить до наймасовіших напрямків використання народного досвіду за умов масової стандартизації сучасного одягу і певною мірою сприяє подоланню негативних наслідків його промислового тиражування. Основні ознаки цього стилю – широке застосування натуральних тканин, багатоманітність прийомів поєднання окремих видів одягу, простота крою тощо – відкривають можливість кожному виявляти свої здібності, втілювати індивідуальні смаки й уподобання у творенні костюма, виборі варіантів поєднання його компонентів. Сучасний одяг, у якому використані народні мотиви, має відповідати таким вимогам :

- предмети одягу повинні передавати характер народного крою, видів оздоблення тощо;
- одяг має відповідати вимогам, які висуваються до нього;
- одяг за народними мотивами повинен інтерпретувати та пропагувати народні традиції, відображати самостійне бачення народного стилю.

Сучасним майстрам притаманна творча інтерпретація основних принципів народного одягу, функціонального призначення виробу, його зв'язку з матеріалом, технікою виконання традиційних прийомів оздоблення. Тому досить часто у сучасному костюмі вирисовується різні техніки вишивки та оздоблення. Орнамент, колористика, вишивка, мереживо, конструктивні форми народного одягу знаходять відображення в сучасному мистецтві моделювання костюма, своєрідному й неповторному в кожній країні (фото 6).

Фото 6. Оздоблення в'язаним мереживом та вишивкою сучасного одягу

І це не просте відображення, повтор минулих форм, його пропорцій і кольорових сполучень, а творча спадковість прогресивних традицій у вбранні з врахуванням сучасного рівня розвитку промисловості, техніки й нового, принципово відмінного від минулого побуту українського народу [3].

З давніх часів народний костюм задовольняв не лише матеріальні, а й духовні потреби людини. Розвиток українського костюма відбувався у тісному зв'язку з іншими культурами, особливо зазнавши впливу народів, з якими межує Україна. Тому окремим регіонам притаманні свої особливості носіння одягу, крою та його оздоблення. Народний одяг відзначається простотою форм, багатством та різноманітністю прикрас, насиченим колоритом, тому становить гарний зразок для наслідування та відображення народних мотивів у розвитку сучасного костюма. Використання мотивів українського народного костюма в сучасному дизайні одягу являє собою відродження національних ідей та національної приналежності.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Васіна З.М. *Український літопис вбрання* / Васіна З.М. – Т. 2: XIII – початок XX ст. – К. : Мистецтво, 2006. – 234 с.
2. Кара-Васильєва Т. В. *Українська вишивка* / Кара-Васильєва Т.В.,

Чорноморець А. М. – К. : Либідь, 2002. 346 с.

3. Наулко В.І. *Культура і побут населення України* / Наулко В.І., Артюх Л.Ф. Горленко В.Ф. та ін. – К. : Либідь, 1991. – 268 с.

4. Ніколаєва Т.О. *Історія українського костюма* / Ніколаєва Т.О. – К. : Либідь, 1996. – 186 с.

5. Павлюк С. П. *Українське народознавство* / Павлюк С. П. – К. : Знання, 2004. – 208 с.

6. Використання народних мотивів у моделюванні одягу – Режим доступу: <http://xreferat.ru/47/1439-1-vikoristannya-narodnih-motiv-v-i-modelyuvann-odyagu.html>

7. Еволюція українського народного костюма / Мироненко В.П., Синицька А.С. – Режим доступу: <http://book.net/index.php?bid=12574&chapter=1&p=achapter>

Лідія Кіросір

(Полтава, Україна)

СЕРВІРУВАННЯ СУЧАСНОГО СТОЛУ У ТРАДИЦІЯХ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ВИШИВКИ

Вишивка – поширений вид народної декоративно-ужиткової творчості, в якій узор та зображення виконуються ручним або машинним способами на різних тканинах лляними, бавовняними, шовковими, вовняними нитками, а також бісером, перлами, коштовним камінням, лелітками тощо.

Цей вид мистецтва виник давно. Корені його сягають у глибину віків. У зразки найдавніших вишивок в узорний мотив жінки втілювали красу рідної природи, свої емоції, переживання та відчуття.

Дані археологічних розкопок, свідчення літописців і мандрівників дозволяють стверджувати, що мистецтво вишивання на території, яку займає сучасна Україна, сягає сивої давнини, і розвиток його, починаючи з незапам'ятних часів і до наших днів, не переривався ніколи. Елементи символіки сучасних орнаментів української народної вишивки співзвучні з орнаментами, якими прикрашали посуд прадавні мешканці території нашого регіону, – трипільські племена – доба пізнього неоліту і початок періоду бронзи.

Українські вишивки дуже різноманітні і гармонійні за поєднанням кольорів. Кожному району притаманний своєрідний колорит. Вишивка розглядається як один із видів живописного мистецтва. Аналіз сріблястих переливів вишивки, білими нитками на білому тлі, дзвінких звучань вишивки червоними і білими, червоними і синіми, червоними і чорними нитками, барвистої, багатоколірної гами дає можливість стверджувати, що в галузі вишивки найбільш багато і різносторонньо розкрилось колористичне обдарування народних майстрів. Кольорова вишивка дає сміливий порівняльний виклик народному розпису і в багатьох варіантах переважає своєю специфікою, мелодійною гармонійністю кольорових зіставлень.

Українські жінки протягом століть займалися вишиванням. У кожному будинку можна було побачити вишиті скатертини, наволочки, простирадла, рушники, фіранки, в яких знаходили відбиток одвічний потяг наших